

GOVIA, OBICEI DE PRIMĂVARĂ DIN CÂMPIA ROMANAȚIULUI

Mirela Cojoc

Așezată în partea de sud-est a Olteniei, la confluența Oltului cu Dunărea, Câmpia Romanațiului este o zonă etnografică în care principalele ocupații ale locuitorilor au fost, din cele mai vechi timpuri, agricultura, creșterea vitelor, meșteșugurile casnice, pescuitul, vânătoarea, comerțul.

Așadar, originea obiceiurilor și tradițiilor de pe aceste meleaguri derivă din specificul geografic, socio istoric și cultural al zonei de câmpie, zonă cu caracter pastoral-agricol.

Alături de practicile culte legate de sfinții creștini, obiceiurile de primăvară sunt practici vechi, de împlinire a vieții și a muncii, de prevenire a factorilor malefici, ele constituind un al doilea suport moral în viața materială și spirituală a acestor comunități. Ele păstrează urmele vechilor ritualuri de început de An Nou Pastoral, scenariu de înnoire a timpului la moartea și renașterea Sângiorzului, sărbătoare precreștină dedicată Cavalerului Trac, divinitate autohtonă de origine traco-dacică foarte bine reprezentată la nord de Dunăre în așezările antice de la Sucidava-Celei. Aici s-au descoperit plăci de marmură cu reprezentări ale Cavalerului Trac, un tânăr călăreț în galop însoțit de câini și acoliți de vânătoare. Divinitatea era considerată patronul vegetației tinere și al animalelor, "deschizătorul anului și al verii pastorale"¹.

Peste sărbătoarea arhaică, biserica creștină a suprapus sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, cu similitudini cunoscute în reprezentări.

În religia precreștină, sacrificiile ramurilor verzi de salcie cu mătisoari se aduceau zeului sărbătorit și aveau rol magic de protecție și de alungare a spiritelor malefice din gospodării².

În credința popular-creștină, aceste ritualuri persistă până astăzi, Sfântul Gheorghe apărând vitele și holdele de strigoaicele care le iau mana; de aceea, în ziua sărbătorii, se împodobesc porțile gospodăriilor, caselor, căile de trecere cu ramuri verzi de salcie și cu "lăptele cucului", o plantă

¹Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997

²*Ibidem*

magic-protectoare "ca să aibă oile lapte tot timpul anului, să fie ferite de rele" ³.

Ramurile verzi de salcie ce atârnă pe malurile Dunării și ale Oltului simbolizează înnoirea naturii la început de An Nou Pastoral, optimismul omului în fața naturii, triumful vieții greu încercată de-a lungul veacurilor.

Viața așezărilor de tip tradițional însemna, înainte de toate, un timp al sărbătorilor de care se leagă credințe, gesturi, obiecte cu un pronunțat rol magic. Astfel, Govia este un obicei ce se practica la Sfântul Gheorghe, pe 23 aprilie, în Câmpia Romanatiului, în satele de pe valea Oltului și a Dunării, din Teleorman până în satele doljene. Cuvântul "govie" este regionalism de origine slavă, însemnând festivitate, solemnitate, serbare, horă. În nordul județului Olt, govie are înțelesul de solemnitate, dar în împrejurări tragice, o adunare în fața unei nenorociri, a morții.

În această perioadă, comunitatea sătenească din câmpie încheia cu treburile casnice din timpul iernii (țesut, tors, cusut) și începea o serie de lucrări pastoral-agrare: alesul oilor, așezarea stânelor, semănatul porumbului, curățirea ogrăzilor și a livezilor etc.

Govia este atestată de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când meșteșugul țesăturilor de interior ia amploare, păstrând elementele arhaice, dar îmbogățindu-se prin décor, coloristică, tehnică de lucru. Este un obicei de fală, mândrie, de etalare a priceperii, măiestriei cu care femeile își decorau interioarele sau își realizau veșmintele, căci sunt cunoscute armonia și proporțiile, calități estetice definitorii ale poporului român, felul cum a știut să-și păstreze autenticul nealterat în realizarea acestor obiecte⁴.

Femeile "își dădeau în Govie" tot ce lucrau mai frumos în timpul iernii. Acum, comunitatea locală le admira munca, pentru că fiecare fată, femeie folosea decoruri în vogă pentru acel timp și pentru acel spațiu (regiune, sat, cătun etc.) și totodată era prilejul de afirmare socială a tinerelor fete de măritat.

Excluzând sărbătoarea pascală când era antrenată întreaga comunitate creștină, Govia, prin caracterul său spectaculos, tineresc, antrena întregul sat. Obiceiul are o funcție socială, de asociere a unor tineri care să adune tot satul. Perioada de derulare, ziua de Sfântul Gheorghe, implica un optimism aparte, magic, ca la orice început de An Nou.

Govia se derula astfel: cu câteva zile înainte de sărbătoarea creștină, de constituia ceata de 7-8 feciori care realiza obiceiul, împărțindu-se în două cete mai mici. Atunci tocmeau și lăutarii pentru Govie. De fapt, aceștia

³Informator, Florea Șapcă, 79 ani, Corabia- Celei, Olt

⁴Georgeta Stoica, Rada Ilie, *Portul popular din județul Olt*

erau tocmiți de primăvara până în postul Crăciunului, de o ceată de feciori numiți garanți, să cânte la toate horele din timpul anului.

În ziua sărbătorii, o ceată mergea la pădure cu una, două căruțe să taie crengi mari de salcie, strigând și veselindu-se în văzul sătenilor, prevestind că în sat se face Govie. Altă ceată, într-o căruță, în isonul tarafului de lăutari, străbătea ulițele satului, întrebând femeile dacă au "odoare" de strigat la Govie. Odorul este tot un regionalism, însemnând cadou, dotă, zestre, dota unei fete de măritat. Totodată, odorul era și obiectul care mijloca logodna unei fete cu un fecior, în sensul că aceasta i-l dăruia, simbolic, atunci când anunțau că era tocmită nunta celor doi. El consta într-o batistă, batic, mărzele sau alte bijuterii.

Odoarele date la Govie erau diverse obiecte cusute sau țesute: batiste, tulpane, marama, mărzele, ii, căpătâie, perne, scoarțe etc. Fiecare femeie dădea odorul cel mai frumos, lucrat în iarna ce trecuse.

După ce strângeau suficiente odoare, feciorii așezau două trei căruțe într-un anumit loc din sat: în poieniță, în centrul satului, pe deal, pe vale, pe care le decorau cu ramurile de salcie și cu odoarele expuse pe acestea, formând o adevărată expoziție de artă populară. Obiectele viu colorate (culorile vii, tonurile de roșu sunt specifice cromaticii populare din zona de câmpie), pe fundalul verdelui crud al ramurilor de salcie, alcătuiau un décor asemănător zilelor înSORITE de vară din câmpia românească ce îndemna la optimism, veselie.

Spectacolul începea după amiaza, după ce sătenii veneau de la biserică. Taraful de lăutari cânta cântece vechi, specifice Goviei și zonei, cu versuri de dragoste sau amuzante de genul: "A cui esti, de unde ești? Ești a lui mustață neagră/ Mușcate-ar neica de barbă".

Între strofele cântecelor, feciorii, urcați în căruțele decorate, aveau pregătite odoare în mâini și, ridicându-le, strigau în cor; strigăturile difereau de la sat la sat. Pe valea Oltului, la Rusănești, Izbiceni, Givărăști, Islaz, acestea erau: "Al cui e!"; pe Valea Dunării, la Celei, Orlea, se striga: "Al cui e acest odor/ Să vie c-un polișor", iar în zona Corabia, se striga folosind un regionalism sub formă de atenționare: "Areci", apoi se striga în formulele amintite.

Din mulțime, veneau mândre, fetele și femeile, care, în schimbul unor sume simbolice de bani, își recăpătau odoarele. Obiectele reflectau, de fapt, un anumit nivel social al posesoarelor acestora, după tehnica, materialele și coloristica folosită.

În continuare, lăutarii mai cântau o strofă și apoi, în isonul muzicii, feciorii repetau secvența, până epuizau toate odoarele.

Câteodată, se mai strigau în Govie și copiii mici, cu semnificația să crească mari, sănătoși, voioși ca această zi. Feciorii îi ridicau și strigau "Al cui e?" și spre amuzamentul mulțimii, copiii plângeau, fiind luați de mamele lor.

În unele sate, cum ar fi Vădastra, sătenii pregăteau la Govie, într-un loc lateral, colaci calzi și bucate, coapte în țeste, și câte o cană cu vin roșu, împărțindu-le participanților la sărbătoare, sporind astfel voia bună în comunitate.

După strigături, se încingeau horele. La început, la horă participau toți sătenii, cu mic cu mare, apoi rămâneau la joc numai tinerii feciori și fetele de măritat, continuând cu dansuri specifice zonei: Rustemul, Jianca, Sârba, Bordeiașul, Trandafirul, Galaonul, Hora Nuții etc. Obiceiul era un prilej de apreciere a fetelor de măritat de către feciori, din punctul de vedere al hârnicii primelor, un prilej de a se lega viitoare căsătorii.

Voia bună ținea până la lăsarea întunerului, când mulțimea se risipea, iar ceata de feciori dădea banii promiși lăutarilor și ceva băutură pe deasupra, apoi împărțeau și ei banii rămași.

În ultima jumătate de veac, meșteșugul țesutului și al cusutului s-a restrâns foarte mult, locul obiectelor manuale, de artă populară, fiind luat de materialele industriale de serie, iar obiceiul și-a schimbat un element esențial: locul odoadelor de altădată l-a luat tablourile de familie, făcute cu prilejul unor evenimente din viața oamenilor: nuntă, botez, înmormântare. Totuși, chiar și în aceste condiții, obiceiul a rezistat în viața culturală rurală până în anii 1980, reunind comunitatea locală într-o așa zi însoțită de sărbătoare. Practicându-se izolat în satele din Olt, Teleorman, obiceiul a căpătat prea mult sensul de spectacol, de desfătare, pierzându-și autenticitatea în defavoarea ritualului care a stat la baza lui, începutul Anului Nou Pastoral.

În scopul reînvierii acestei obicei, Muzeul orașenesc, în colaborare cu Casa de Cultură din Corabia, a prezentat Govia în localitatea Celei, pe platoul cetății Sucidava, străveche vatră de civilizație daco-romană, pe locul unde altădată se țineau horele și Govia, transpunând publicul prezent în lumea satului din trecut, cu rolul de a integra tradiția în ambientul modern.

GOVIA, HABITUDE DE PRINTEMPS DE LA PLAINE DE ROMANAȚ résumé

La recherche est effectuée dans le S-E d'Olténia et essaie de surprendre un ancien habitude lié des travaux de printemps. Cet habitude, appelé Govia, est gardé jusqu'a nos jours, sous la forme d'un spectacle.